

בבית המשפט העליון

רע"א 530/12

לפני: כבוד השופטת מ' נאור

המבקשים: 1. שמחה יעקובוביץ
2. אסושיאייטד פרודיוסרס לימיטד

נגד

המשיב: יוסף (ג'ו) אדוארד זיאס

בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז ב-ת"א 22138-10-11 שניתנה ביום 30.12.2011 מפי כבוד השופט י' שינמן

בשם המבקשים: עו"ד יוסי עבאדי; עו"ד ציפי וייס

בשם המשיב: עו"ד יהונתן צבי

פסק דין

1. לפניי בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז (השופט י' שינמן) בה הורה בית המשפט על העברת התובענה לבית המשפט המחוזי בירושלים, מחמת העדר סמכות מקומית.

הרקע לבקשה

2. המבקשים הגישו לבית המשפט המחוזי תביעה נגד המשיב, בה טענו כי המשיב פרסם פרסומים שקריים אודותם, מתוך כוונה להוציא דיבתם, להרע ולהזיק להם, לרבות באמצעות אתרים שונים ברשת האינטרנט וכן במכתבים שונים בחו"ל.

3. ביום 9.11.2011 הגיש המשיב לבית המשפט בקשה להורות על העברת התובענה לבית המשפט המחוזי בירושלים, מחמת העדר סמכות מקומית. לטענת המשיב, הסמכות המקומית מסורה לבית משפט בירושלים, לפי החלופה הקבועה

בתקנה 3(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: התקנות) – מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע. במקרה דנן, המשיב, הוא הנתבע, מתגורר בירושלים.

אשר לחלופה הקבועה בתקנה 3(א)(5) לתקנות – מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים – טען המשיב, כי הטענות בכתב התביעה הן לפניות שונות שנעשו לגורמים שונים מחוץ לארץ, ולפרסומים שונים שנעשו באתר המשיב באינטרנט. על פי הטענה, מאחר ופרסומים אלה לא נעשו במקום ספציפי בישראל, הסמכות היא לבית משפט בירושלים. זאת, לפי תקנה 6 לתקנות, לפיה תובענה שאין מקום שיפוט המתאים לה, תוגש לבית משפט בירושלים. המשיב ציין, כי בחירה זו היא רק אם אין מקום שיפוט מתאים לפי התקנות, ואילו כאן קיימת ממילא החלופה הקבועה בתקנה 3(א)(1) לתקנות.

4. בתגובתו לבקשה טען המבקש, כי במקרה דנן, מקום המעשה שבשלו תובעים הוא כל מקום. זאת, משום שתפוצת האינטרנט מגיעה לכל רחבי הארץ ולכל משתמש באתרי האינטרנט בהם בוצע הפרסום. כן ציין המבקש את מגמת בתי המשפט להפחית בחשיבות שאלת הסמכות המקומית.

החלטת בית המשפט המחוזי

5. בהחלטתו מיום 30.12.2011 נעתר בית המשפט לבקשת המשיב, והורה על העברת התובענה לבית המשפט המחוזי בירושלים. זאת, על בסיס החלופה שבתקנה 3(א)(1) לתקנות – מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע. בית המשפט ציין, כי בענייננו, ברור כי מקום מגוריו של המשיב הוא בירושלים, והמקום ממנו הופצו המסמכים או הפרסומים המהווים בסיס לתובענה הינו בירושלים. נקבע, כי הטענה בתשובת המבקשים, לפיה "ברי" שהפרסום היה בכל הארץ אין בה די בהתאם לתקנות; על פי התקנות, יש צורך לכלול בכתב התביעה את העובדות המראות שבית המשפט מוסמך לדון בתביעה הן מבחינת הסמכות העניינית והן מבחינת הסמכות המקומית. המבקשים אכן טרחו לציין את מקור הסמכות העניינית, אך לא עשו כן לעניין הסמכות המקומית. נקבע כי אכן, בתי המשפט נוטים שלא לייחס משמעות מופרזת לשאלת הסמכות המקומית, בהתחשב במימדיה המצומצמים של מדינת ישראל; יחד עם זאת, משהעלה המשיב טענה מוצדקת של העדר סמכות מקומית בהזדמנות הראשונה והוא עומד עליה, אין כל סיבה להתעלם מהתקנות.

6. על החלטה זו נסובה בקשת רשות הערעור שבפניי.

7. בבקשתם שבים המבקשים וטוענים, כי על פי החלופה הקבועה בתקנה 3(א)(5) לתקנות – מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים – לכל בתי המשפט בארץ סמכות מקומית לדון בתביעה, ובכללם בית המשפט המחוזי מרכז. זאת, מכיוון שהמשיב פרסם את השמעותיו באתרי אינטרנט שונים, במטרה להוציא דיבתו של המבקש בפני כולי עמא. לטענת המבקשים, מקום ביצוע של העוולות הוא כל מקום בו נצפים התכנים המעוולים. לתמיכה בטענתם מסתמכים המבקשים על בש"א 5997/96 קים נ' ארד (לא פורסם, 2.12.1996) (להלן: עניין קים), שם נקבע כי הסמכות המקומית לדון בתביעת לשון הרע עקב כתבה בעיתון היא במקום בו התפרסם העיתון.

עוד טוענים המבקשים, כי שגה בית המשפט המחוזי בהתעלמו מכך שהעוולות הנטענות בוצעו ברשת האינטרנט, אף שכתב התביעה מפרט זאת בהרחבה, ואף שהמשיב לא הכחיש זאת. לטענת המבקשים, שגה בית המשפט בקבעו, כי המבקשים לא כללו בכתב התביעה "כל הסבר או נימוק" בדבר סמכותו המקומית לדון בתביעה, כנדרש על פי תקנה 9(6) לתקנות, וזאת אף שאין חובה לכלול בכתב התביעה את הנימוק המשפטי אלא רק את העובדות. העובדות הרלוונטיות – עצם הפרסום באינטרנט – פרושות, לטענת המבקשים, לארכו ולרוחבו של כתב התביעה.

המבקשים טוענים עוד, כי יש מידה מסוימת של חוסר תום לב בעצם העלאת טענה של חוסר סמכות מקומית במקרה כגון זה, בו פעל המשיב על מנת לפרוץ את הגבולות המקומיים באמצעות רשת האינטרנט.

8. על פי החלטתי מיום 31.1.2012 הגיש המשיב תשובתו לבקשה. לטענת המשיב, שיטת המבקשים – לפיה בכל מקרה של פרסום באמצעות האינטרנט, קונה בית המשפט בכל מקום סמכות מקומית לדון בתביעה – פורצת לחלוטין את כל גדרי הסמכות המקומית ואולי גם את כל גדרי הסמכות הבינלאומית. לטענתו, לא ניתן לנתק את הקשר שבין מקום המעשה או המחדל לבין מקום הנזק, שבהעדרו אין עוולה. המבחן הנכון, לפיכך, לקביעת סמכות מקומית במקרה של פרסום באינטרנט הוא מבחן מטרת הפרסום באינטרנט. במקרה דנן, מהות הסכסוך היא טענת השמצות באנגלית, שכוונה לאקדמאים, לחברות מסחריות ולחברות תקשורת אמריקניות (ואחת בריטית), והנזק שנטען שנגרם – נגרם לחברה קנדית. המשיב טוען, כי אלמלא הפרסומים באינטרנט שנקראו והובנו בארה"ב, לא היה נגרם הנזק הנטען ולא היתה קיימת עילת התביעה כאן כלל. הקשר לישראל, לטענת המשיב, הוא רופף למדי.

בהקשר זה מוסיף המשיב, כי יכול היה לטעון להעדר סמכות בינלאומית, משום שעל פי המבחנים המקובלים לקביעת סמכות בינלאומית – "משתמש הקצה" ובמיוחד "הזיקות הגיאוגרפיות הרבות ביותר לסכסוך נשוא התביעה" – סמכות השיפוט צריכה להיות בארה"ב. לטענתו, משיקולים פרקטיים בחר שלא להעלות טענה זו, אולם "מקום המעשה או המחדל" במקרה דנן, על פי הפרשנות הנכונה לשיטתו לעניין פרסום באינטרנט, איננו בישראל. על כן, הסמכות המקומית נקנית אך ורק מכוח החלופה שבתקנה 3(א)(1) – מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע, ולחילופין משום שהסמכות השיורית בישראל היא לבית משפט בירושלים.

אשר להחלטה בעניין קים טוען המשיב, כי לא ניתן להקיש ממנה לענייננו; העיתונות שנידונה בעניין קים כתובה בעברית, כוונה לקוראים בישראל, נקראה על ידי קוראים בישראל, ובתמצית – "מטרת הפרסום בעיתון" כוונה לישראלים בישראל.

דיון והכרעה

9. החלטתי לדון בבקשת רשות הערעור כאילו ניתנה רשות לערער והוגש ערעור על פי הרשות שניתנה. דין הערעור להתקבל.

10. תקנה 3(א) לתקנות קובעת:

- (א) תובענה שאינה כולה במקרקעין, תוגש לבית המשפט שבאזור שיפוטו מצוי אחד מאלה:
- (1) מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע;
 - (2) מקום יצירת ההתחייבות;
 - (3) המקום שנועד, או שהיה מכוון, לקיום ההתחייבות;
 - (4) מקום המסירה של הנכס;
 - (5) מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים.

11. החלופה העומדת בדיון כאן, היא זו הקבועה בתקנה 3(א)(5) – מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים. קודם הדיון בחלופה זו אציין, כי בית המשפט המחוזי בירושלים קונה סמכות לדון בתביעה מכוח תקנה 3(א)(1), שכן מקום מגוריו של המשיב-הנתבע הוא ירושלים. אלא שכידוע, כאשר ישנם כמה בתי משפט בעלי סמכות על פי אחת מהחלופות שבתקנה 3(א), לתובע מסורה הבחירה באיזה בית משפט לברר תביעתו. במקרה דנן, בחרו המבקשים להגיש תביעתם בבית המשפט המחוזי

מרכז, ועל כן יש לבדוק האם מתקיימת החלופה הרלוונטית – זו הקבועה בתקנה 3(א)(5).

12. תקנה 3(א)(5) קובעת בעיקר את מקום בירורן של תביעות נזיקין. המקרה דנן מיוחד בכך שאין מקום מסוים אחד למעשה בגינו תובעים. המעשה – פרסום לשון הרע – התבצע באינטרנט, אליו קיימת גישה מכל מקום, ולפיכך מקום המעשה, לשיטת המבקשים, הוא כל מקום. לשיטתם, משהתבצע המעשה "בכל מקום" – כל בית משפט בארץ קונה סמכות לדון בתביעה. המשיב טוען מנגד, כי כאשר המעשה בוצע "בכל מקום" בעולם – יש לבחון אל מי כוון המעשה, במקרה דנן, הפרסומים. לשיטתו, משום שהפרסומים כווננו לגופים בחו"ל, אף בית משפט בארץ אינו קונה סמכות לדון בתביעה מכוח החלופה שבתקנה 3(א)(5).

13. מקובלת עליו עמדת המבקשים בעניין זה. המעשה שבשלו הם תובעים הוא הפצת מאמרים המהווים, לטענתם, לשון הרע, באינטרנט. אינני מקבלת את עמדת המשיב, לפיה יש לבחון למי יועד הפרסום הפוגעני. בתביעות לשון הרע, המבוססות על פגיעה בשמו של התובע וביזויו, אין ולא חייב להיות יעד ספציפי לפרסום. מהפן המעשי, גם אם כווננו הדברים להזיק לתובע אצל אדם מסוים או רשות מסוימת – עצם פרסומם ברבים פוגע או עלול לפגוע בשמו הטוב אצל כולי עלמא. יתרה מכך; במקרה דנן, טענת המשיב לפיה מטרת הפרסום על פי המבקשים היתה פגיעה בהם בחו"ל – אינה עולה בקנה אחד עם כתב התביעה, שם טענו המבקשים מפורשות, כי "הנתבע מפרסם ברשת האינטרנט מאמרים רבים ובהם דברי הכזב המכוונים לכולי עלמא" (סעיף 5(ד) לכתב התביעה). הפרשנות המוצעת על ידי המשיב נדחית, אפוא.

14. משפורסמו הדברים ברשת האינטרנט, הם חשופים לעיני כל. משכך, המעשה שבבסיס התביעה בוצע בכל מקום. המבקשים רשאים היו, על כן, להגיש תביעתם לכל מחוז שיפוט בארץ, ובכללו מחוז מרכז. מסקנה זו נלמדת גם מהיקש פשוט לפסיקה שיצאה מלפני בית משפט זה בעניין עיתונות כתובה. בפרשת קים המבקשת היתה עיתונאית שנתבעה בתביעת לשון הרע על ידי המשיב שם. התביעה, בגין כתבה שפירסמה המבקשת בעיתון "הארץ", הוגשה לבית משפט השלום בירושלים. במסגרת בקשה להעברת מקום דיון טען בא כוחה של המבקשת, כי מעבר לכך שעיתון הארץ מופץ גם בירושלים, מהווה בחירת בית משפט השלום בירושלים כפורום התדיינות, מעשה שרירותי. בית משפט זה (הנשיא (בדימ') א' ברק) קבע, כי מכיוון שהפרסום נעשה בירושלים, קנה בית המשפט בירושלים סמכות מקומית לדון בתביעה, מכוח תקנה 3(א)(5) לתקנות.

כפי שבעניין קים – בית משפט קונה סמכות משום שגם במחוז שיפוטו הופץ העיתון ובו הפרסום שבבסיס התביעה, כך גם בעניינו – בית המשפט במחוז מרכז קונה סמכות לדון בתביעה משום שגם במקום מושבו בוצע הפרסום באינטרנט.

15. מקובלת על ידי טענת המבקשים, כי פירוט בכתב תביעתם את "העובדות המראות שבית המשפט מוסמך לדון בתובענה", כמצוות תקנה 9(6) לתקנות, בכל הנוגע לסמכות המקומית. פרסום החומרים באינטרנט מראה שבית המשפט מוסמך לדון בתביעה, מבחינת המקום. עובדה זו מופיעה בכתב התביעה. ודוק; תקנה 9(6) מחייבת את התובע בפירוט העובדות המראות את הסמכות, ולא בציון החוק (ראו: יואל זוסמן טדרי הדין האזרחי 162 (מהדורה שביעית, 1995)).

16. לפני סיום אוסיף, כי טענות המשיב בדבר העדר סמכות בינלאומית אינן ממין העניין. השאלה שלפניי היא שאלת הסמכות המקומית בתחומי מדינת ישראל, בה עוסקת תקנה 3 לתקנות. המשיב לא טען להעדר סמכות בינלאומית, ולא היה מקום להעלות טענותיו בעניין זה במסגרת הבקשה שבפניי.

17. בתי המשפט אינם מייחסים משמעות מופרזת כיום לשאלת הסמכות המקומית, בשים לב למימדיה של מדינת ישראל, ולפיכך למרחק הקטן באופן יחסי בין מחוזות השיפוט השונים. חבל שהמשיב עשה "עניין" משאלת הסמכות המקומית. כאמור, הערעור מתקבל. התובענה תוחזר לבית המשפט במחוז מרכז. המשיב ישא בשכר טרחת עו"ד המבקשים בסך 30,000 ש"ח.

ניתן היום, ה' בניסן תשע"ב (28.3.2012).

ש ו פ ט ת